

ΤΟΜ ΡΟΜΠ ΣΜΙΘ

★
ΠΡΟΚΤΟΡΑΣ

6

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ
ΤΟΥ BESTSELLER

ΠΑΙΔΙ44

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Τομ Ρομπ Σμιθ

Πράκτορας 6

Μυθιστόρημα

Μετάφραση από τα αγγλικά:
Ουρανία Παπακωνσταντοπούλου

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 328

Τομ Ρομπ Σμιθ, *Πράκτορας 6*

Tom Rob Smith, *Agent 6*

Μετάφραση: Ουρανία Παπακωνσταντοπούλου

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια-διορθώσεις: Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου

Σελιδοποίηση: Κατερίνα Σταματοπούλου

Φιλμ-μοντάζ: Γιώργος Κεραμάς

Copyright® Tom Rob Smith, 2011

Copyright® για την ελληνική γλώσσα Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2013

Πρώτη έκδοση στη Μεγάλη Βρετανία από τις εκδόσεις

Grand Central Publishing, 2012

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη.

Αθήνα, Μάιος 2015

ΚΕΤ 9037 – ΚΕΠ 353/15

ISBN 978-960-16-5859-9

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ 38 (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ), 104 37 ΑΘΗΝΑ.

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665 - ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΥΡΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 - ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Στη Ζόι Τροντ

ΕΣΣΔ
ΜΟΣΧΑ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΛΟΥΜΠΙΑΝΚΑ
ΛΟΥΜΠΙΑΝΚΑ, ΑΡΧΗΓΕΙΟ
ΤΗΣ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

21 Ιανουαρίου 1950

Ο ΜΟΝΟΣ ΑΣΦΑΛΗΣ ΤΡΟΠΟΣ να κρατάς ημερολόγιο ήταν να φαντάζεσαι τον Στάλιν να διαβάζει το γραπτό σου λέξη προς λέξη. Όσο κι αν πρόσεχες, υπήρχε πάντοτε ο κίνδυνος μιας λεκτικής παραδρομής, μιας τυχαίας αμφισημίας – μιας φράσης δυνητικά παρερμηνεύσιμης. Ένας έπαινος μπορούσε να εκληφθεί ως χλεύη, μια ειλικρινής φιλοφρόνηση ως σαρκασμός. Αφού ούτε και ο πιο σχολαστικός συντάκτης δεν ήταν σε θέση να φυλαχτεί από πιθανές παρερμηνείες, η εναλλακτική ήταν να καταχωνιάζεις το ημερολόγιο σε ασφαλές μέρος, μέθοδο που στην προκειμένη περίπτωση προτίμησε και η ύποπτη, μια νεαρή ζωγράφος ονόματι Πολίνα Πεσκόβα. Το χοντρό τετράδιο ανακαλύφθηκε στο τζάκι, και μάλιστα μέσα στην καμινάδα, τυλιγμένο με κερωμένο πανί και παραχωμένο ανάμεσα σε δυο λασκαρισμένα τούβλα. Για να πάρει το ημερολόγιό της, η κοπέλα αναγκάζοταν να περιμένει μέχρι να σβήσει η φωτιά κι ύστερα έβαζε ψαχουλευταί το χέρι μέσα στην καμινάδα ώσπου να αγγίξει τη ράχη του. Κατά ειρωνεία της τύχης αυτή η εξεζητημένη κρυψώνα σηματοδότησε και την καταστροφή της Πεσκόβα. Ένα σκούρο δακτυλικό αποτύπωμα στην

επιφάνεια του γραφείου της είχε βάλει σε υποψίες τον πράκτορα που διενεργούσε τις έρευνες, στρέφοντας την προσοχή του σε νέα κατεύθυνση – επιδεικνύοντας έτσι εξαιρετο αστυνομικό δαιμόνιο.

Για τη μυστική αστυνομία η απόκρυψη ενός ημερολογίου –ανεξαρτήτως του περιεχομένου του– συνιστούσε εγκληματική πράξη. Ισοδυναμούσε με απόπειρα του πολίτη να διαχωρίσει τον δημόσιο από τον ιδιωτικό βίο του, και μάλιστα τη στιγμή που δεν υφίστατο τέτοιου είδους διάκριση. Δεν υπήρχε σκέψη, δεν υπήρχε εμπειρία ή βίωμα που να μην emπίπτουν στη δικαιοδοσία του κόμματος. Για τον λόγο αυτό ένα κρυμμένο ημερολόγιο αποτελούσε συχνά το πιο ενοχοποιητικό στοιχείο και άρα κρυφό όνειρο κάθε ερευνητή. Δεδομένου ότι το ημερολόγιο δεν απευθύνεται σε συγκεκριμένο αναγνώστη, ο συντάκτης έγραφε ελεύθερα χωρίς να λογοκρίνει τον εαυτό του και το τελικό προϊόν δεν ήταν τίποτε λιγότερο από μια αυθόρμητη ομολογία. Η εκ βάθους καρδιάς ειλικρίνεια καθιστούσε το γραπτό πρόσφορο για να κριθεί όχι μόνο ο συντάκτης αλλά και οι οικείοι του, φίλοι και συγγενείς. Ένα μόνο ημερολόγιο έφτανε για να εξασφαλίσει μέχρι και δεκαπέντε επιπλέον υπόπτους, δεκαπέντε νέα στοιχεία, συχνά πολύ πιο χειροπιαστά και από τα ευρήματα της πλέον ενδελεχούς έρευνας.

Επικεφαλής της εν λόγω έρευνας ήταν ο εικοσιεπτάχρονος πράκτορας Λέο Ντεμίντοφ, παρασημοφορημένος στρατιώτης που στρατολογήθηκε στις τάξεις της μυστικής αστυνομίας μετά τη λήξη του Μεγάλου Πατριωτικού Πολέμου. Οι αρετές του, μεταξύ άλλων τυφλή υπακοή, πίστη στο κράτος και αυστηρή προσήλωση στη λεπτομέρεια, τον βοήθησαν να διαπρέψει στην MGB*. Τον ζήλο του δεν τροφοδοτούσε μόνο η φιλοδοξία αλλά και η ένθερμη λατρεία του για την πατρίδα, τη χώρα που είχε συντριφεί τον φασισμό.

* MGB (Εμ Γκε Μπε): Πρόκειται για το Υπουργείο Κρατικής Ασφάλειας, το οποίο ξεπήδησε κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου από τις διαδοχικές αναδιοργανώσεις της μυστικής αστυνομίας ή Τσεκά (Cheka), που ιδρύθηκε αρχικά το 1917 από τους μπολσεβίκους και αργότερα, το 1934, μετονομάστηκε σε NKVD (Λαϊκή Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων). (Σ.τ.Μ.)

Εκτός από μετρημένος και σοβαρός, ήταν και ωραίος άντρας, ευθυτενής και γεροδεμένος, σαν πρωταγωνιστής σε προπαγανδιστική αφίσα, με τετράγωνο πιγούνι και έντονα χείλη, έτοιμα να φωνάξουν πατριωτικά συνθήματα.

Στη σύντομη καριέρα του στην MGB, ο Λέο είχε επιβλέψει τον έλεγχο εκατοντάδων ημερολογίων, είχε μελετήσει χιλιάδες καταχωρίσεις στο πλαίσιο της άοκνης αναζήτησης υπόπτων για αντισοβιετική αγκιτάτσια. Θυμόταν το πρώτο ημερολόγιο που κλήθηκε να εξετάσει όπως θυμάται κανείς τον πρώτο του έρωτα. Ήταν μια πολύ δύσκολη υπόθεση που του την είχε αναθέσει ο μέντοράς του, Νικολάι Μπορίσοφ. Ο Λέο δεν είχε εντοπίσει τίποτε το ενοχοποιητικό στις σελίδες του. Ο μέντοράς του διάβασε κατόπιν το ίδιο ημερολόγιο και υπογράμμισε την ακόλουθη φαινομενικά αθώα καταγραφή:

6 Δεκεμβρίου 1936 – Χθες τη νύχτα τέθηκε σε ισχύ το νέο Σύνταγμα του Στάλιν. Αισθάνομαι όπως και όλοι οι συμπατριώτες μου, ήτοι υπέρτατη, απέραντη χαρά.

Ο Μπορίσοφ δεν πείστηκε ότι το παραπάνω απόσπασμα εξέφραζε ειλικρινή χαρά. Ο συντάκτης ενδιαφερόταν περισσότερο να προσομοιάσει τα συναισθήματά του με εκείνα του υπόλοιπου πληθυσμού. Ήταν μια κυνική στρατηγική, μια κούφια δήλωση που σκοπό είχε να συγκαλύψει τις αμφιβολίες του συντάκτη. Ένα άτομο που θέλει να εκφράσει ειλικρινή χαρά θα χρησιμοποιούσε μια λόγια λέξη όπως το «ήτοι» για να περιγράψει τα συναισθήματά του; Το ερώτημα τέθηκε στον ύποπτο στη μετέπειτα ανάκριση:

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ ΜΠΟΡΙΣΟΦ: *Πώς αισθάνεσαι τώρα;*

ΥΠΟΠΤΟΣ: *Δεν έκανα τίποτα κακό.*

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ ΜΠΟΡΙΣΟΦ: *Άλλο σε ρώτησα. Πώς αισθάνεσαι;*

ΥΠΟΠΤΟΣ: *Αισθάνομαι ανησυχία.*

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ ΜΠΟΡΙΣΟΦ: *Πολύ φυσικό. Θα παρατήρησες*

όμως πως δεν είπες «Αισθάνομαι όπως ο καθέννας που θα βρισκόταν στη θέση μου, ήτοι ανησυχία».

Ο ύποπτος καταδικάστηκε σε δεκαπέντε χρόνια κάθειρξη. Κι ο Λέο πήρε ένα πολύτιμο μάθημα – ένας ερευνητής δεν έπρεπε να περιορίζεται στην αναζήτηση στατιστικών δηλώσεων. Πολύ πιο σημαντικό ήταν να βρίσκεσαι σε διαρκή επαγρύπνηση με τις διακηρύξεις αγάπης ή αφοσίωσης που δεν έπειθαν.

Αντλώντας από την εμπειρία που είχε αποκομίσει την τελευταία τριετία, ο Λέο ξεφύλλισε το ημερολόγιο της Πολίνα Πεσκόβα παρατηρώντας ότι για ζωγράφος η ύποπτη είχε μάλλον άγαρμπο γραφικό χαρακτήρα. Πατούσε με δύναμη ένα άξυστο μολύβι χωρίς ούτε μία φορά να ξύσει τη μύτη του. Διέτρεξε με το δάχτυλό του την πίσω πλευρά κάθε σελίδας, όπου οι αράδες είχαν εντυπωθεί θυμίζοντας το σύστημα Μπράιγ. Έφερε το ημερολόγιο μπροστά στη μύτη του. Μύριζε καπνιά. Κάτω από την πίεση του αντίχειρά του οι σελίδες έβγαζαν έναν ήχο σαν τρίξιμο, σαν ξερά φθινοπωρινά φύλλα. Οσφραινόταν, το κοίταζε, το ζύγιζε στα χέρια του – το περιεργαζόταν με κάθε δυνατό τρόπο, εκτός από το να το διαβάζει. Στράφηκε στον εκπαιδευμένο του περιμένοντας την αναφορά του σχετικά με το περιεχόμενο του ημερολογίου. Μετά την πρόσφατη προαγωγή του, ο Λέο είχε αναλάβει την επίβλεψη νέων πρακτόρων. Δεν ήταν πια μαθητευόμενος· είχε γίνει μέντορας. Οι νέοι αυτοί πράκτορες τον συνόδευαν όχι μόνο στη διάρκεια της μέρας αλλά και στις νυχτερινές συλλήψεις, μάθαιναν από την εμπειρία του μέχρι να είναι έτοιμοι να αναλάβουν τις δικές τους υποθέσεις.

Ο Γκριγκόρι Σεμιτσάσνι ήταν είκοσι τριών χρονών – ο πέμπτος πράκτορας που δίδασκε ο Λέο. Ήταν ίσως ο πιο ευφυής από τους προηγούμενους και αναμφισβήτητα ο λιγότερο φέρελπις. Έκανε υπερβολικά πολλές ερωτήσεις, αμφισβητούσε τις περισσότερες απαντήσεις. Χαμογελούσε όποτε έβρισκε κάτι διασκεδαστικό, συνοφρυωνόταν όποτε κάτι τον ενοχλούσε. Αρκούσε μια ματιά στο πρόσωπό του για να καταλάβει ο καθέννας τι σκε-

φτόταν. Είχε στρατολογηθεί από το Πανεπιστήμιο της Μόσχας, όπου διέπρεψε ως φοιτητής και, σε αντίθεση με τον μέντορά του, προερχόταν από οικογένεια με μακρά παράδοση ακαδημαϊκών επιτευγμάτων. Ο Λέο δεν τον ζήλευε, ήξερε πολύ καλά πως ο ίδιος δεν ανήκε στο είδος του ανθρώπου που αφοσιώνεται στις σοβαρές σπουδές. Έχοντας επίγνωση των διανοητικών του μειονεκτημάτων, απορούσε γιατί ο εκπαιδευόμενός του είχε επιλέξει μια θέση που δεν του ταίριαζε καθόλου. Τόσο ακατάλληλος ήταν ο Γκριγκόρι για τη δουλειά, ώστε ο Λέο είχε μάλιστα μπει στον πειρασμό να τον συμβουλέψει να αλλάξει επάγγελμα. Φυσικά μια απότομη αποχώρηση θα ξυπνούσε υποψίες, θα έβαζε τον νεαρό στο μικροσκόπιο μιας εξονυχιστικής έρευνας, θα τον καταδίκαιζε στα μάτια του κράτους. Η μόνη ασφαλής εναλλακτική για τον Γκριγκόρι ήταν να συνεχίσει όπως όπως τον δρόμο του, και ο Λέο θεωρούσε καθήκον του να τον βοηθήσει όσο μπορούσε.

Ο Γκριγκόρι φυλλομέτρησε επιμελώς τις σελίδες, απ' την αρχή προς το τέλος και αντίστροφα, αναζητώντας προφανώς κάτι συγκεκριμένο. Στο τέλος σήκωσε το κεφάλι και είπε:

– Το ημερολόγιο δε λέει τίποτε.

Θυμώμενος τη δική του εμπειρία ως αρχάριος, ο Λέο δεν εξεπλάγη με τη δήλωση, κυριεύτηκε όμως από απογοήτευση για την ανεπάρκεια του προστατευομένου του.

– Τίποτε;

Ο Γκριγκόρι κατένευσε.

– Τίποτε σημαντικό.

Αυτό ήταν αδιανόητο. Ακόμη κι αν ένα ημερολόγιο δεν περιείχε τίποτε το άμεσα επιλήψιμο, όσα δεν αναφέρονταν ήταν εξίσου σημαντικά με τα γραφόμενα. Αποφασίζοντας να δώσει τα φώτα του στον εκπαιδευομένο του, ο Λέο σηκώθηκε.

– Θα σου πω μια ιστορία. Κάποτε ένας νεαρός έγραψε στο ημερολόγιό του ότι εκείνη τη συγκεκριμένη μέρα για κάποιον ανεξήγητο λόγο αισθανόταν βαθιά θλίψη. Η καταχώριση είχε ημερομηνία 23 Αυγούστου. Ήταν το έτος 1949. Τι συμπέρασμα βγάζεις;

Ο Γκριγκόρι ανασήκωσε τους ώμους.

– Δεν ξέρω.

Ο Λέο συνέχισε:

– Πότε υπεγράφη το Σύμφωνο μη Επίθεσης ανάμεσα στη ναζιστική Γερμανία και στη σοβιετική Ρωσία;

– Τον Αύγουστο του 1939.

– Στις 23 Αυγούστου 1939. Που σημαίνει ότι ο νέος αισθανόταν για ανεξήγητο λόγο βαθιά θλίψη στη δέκατη επέτειο εκείνης της συνθήκης. Σε συνδυασμό με την παντελή απουσία εγκλημαστικών σχολίων για τους στρατιώτες που συνέτριψαν τον φασισμό, για το στρατιωτικό δαιμόνιο του Στάλιν, η θλίψη εκείνου του ανθρώπου ερμηνεύτηκε ως ανάρμοστη κριτική της εξωτερικής μας πολιτικής. Γιατί να στέκεσαι στα λάθη και να μην εκφράζεις αισθήματα υπερηφάνειας; Καταλαβαίνεις τώρα;

– Ίσως δεν είχε σχέση με τη συνθήκη. Για όλους μας υπάρχουν μέρες που νιώθουμε θλίψη, μοναξιά, μελαγχολία. Δε συμβουλευόμαστε το ιστορικό χρονολόγιο κάθε φορά που αισθανόμαστε έτσι.

Ο Λέο δεν έκρυψε τον εκνευρισμό του.

– Ίσως δεν είχε σχέση με τη συνθήκη; Ίσως δεν υπάρχουν εχθροί; Ίσως όλοι αγαπούν το κράτος; Ίσως δεν υπάρχουν άτομα που επιβουλεύονται τη δουλειά μας; Χρέος μας είναι να αποκαλύπτουμε την ενοχή, όχι να ελπίζουμε αφελώς πως δεν υπάρχει.

Ο Γκριγκόρι τα έχασε προς στιγμήν βλέποντας τον θυμό του Λέο. Με ασυνήθιστη διπλωματία διαμόρφωσε άμεσα την απάντησή του αποβάλλοντας τον συγκρουσιακό τόνο, αλλά εμμένοντας στην άποψή του:

– Το ημερολόγιο της Πολίνα βρίθει από κοινοτοπίες σχετικά με την καθημερινότητά της. Απ' όσο μου επιτρέπουν οι ικανότητές μου να διακρίνω, δε βλέπω να στοιχειοθετείται κατηγορία εναντίον της. Αυτό είναι το συμπέρασμά μου.

Η ζωγράφος, την οποία ο Γκριγκόρι δε δίστασε να αποκαλέσει με το μικρό της όνομα, είχε αναλάβει να φιλοτεχνήσει κατό-

πιν ανάθεσης μια σειρά τοιχογραφιών σε δημόσιους χώρους. Δεδομένου ότι πάντα υπήρχε ο κίνδυνος, όχι μόνο για την ίδια αλλά και για κάθε καλλιτέχνη, να δημιουργήσει κάτι το δυνητικά ανατρεπτικό, ένα έργο τέχνης με λανθάνον νόημα, η MGB διενεργούσε έλεγχο ρουτίνας. Η λογική ήταν απλή. Αν το ημερολόγιό της δεν περιείχε κάποιο κρυφό ανατρεπτικό νόημα, τότε ούτε η τέχνη της θα περιείχε. Ήταν μια εύκολη και επουσιώδης αποστολή, κατάλληλη για έναν αρχάριο. Η πρώτη μέρα είχε πάει καλά. Ο Γκριγκόρι βρήκε το ημερολόγιο την ώρα που η Πεσκόβα δούλευε στο ατελιέ της. Ολοκληρώνοντας την έρευνά του το ξανάβαλε στην κρυψώνα του μέσα στην καμινάδα, ώστε να μην καταλάβει η Πεσκόβα τίποτα. Ενημέρωσε τον προϊστάμενό του και, προς στιγμήν, ο Λέο αναρωτήθηκε μήπως υπήρχε ακόμη ελπίδα για τον νεαρό. Το δακτυλικό αποτύπωμα ήταν αξιοθαύμαστη ανακάλυψη. Τις επόμενες τέσσερις μέρες ο Γκριγκόρι αφοσιώθηκε με πάθος στην παρακολούθηση, αφιερώνοντας περισσότερες ώρες απ' ό,τι ήταν αναγκαίο. Όμως, παρά τον υπερβάλλοντα ζήλο του, δεν είχε υποβάλει άλλες αναφορές, δεν είχε να παρουσιάσει κάποιο νέο στοιχείο. Τώρα υποστήριζε πως το ημερολόγιο ήταν άχρηστο. Ο Λέο πήρε το τετράδιο από τον Γκριγκόρι διαίθανόμενος την απροθυμία του νέου να το αφήσει από τα χέρια του. Για πρώτη φορά άρχισε να το διαβάζει. Με μια ματιά κατέληξε να συμφωνήσει και ο ίδιος ότι δεν περιείχε το ανατρεπτικό στοιχείο που θα περίμενε κανείς να βρει σε ένα ημερολόγιο τόσο επιμελώς κρυμμένο κοντά σε φωτιά. Αρνούμενος ωστόσο να δεχτεί το ενδεχόμενο να ήταν αθώα η ύποπτη, γύρισε στις τελευταίες σελίδες περιτρέχοντας τις πιο πρόσφατες καταχωρίσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια της πενθήμερης παρακολούθησης του Γκριγκόρι. Η ύποπτη περιέγραφε μια τυχαία πρώτη συνάντησή της με κάποιο γείτονα, ένοικο διαμερίσματος της απέναντι πολυκατοικίας. Δεν τον είχε ξαναδεί, εκείνος όμως την πλησίασε κι έπιασαν την κουβέντα στον δρόμο. Έγραφε ότι ο άντρας είχε χιούμορ και ήλπιζε να τον ξαναδεί κάποια στιγμή, προσθέτοντας με πονηρή συστολή πως ήταν όμορφος.

*Μου είπε το όνομά του; Δε θυμάμαι. Πρέπει να μου το εί-
πε. Πώς είναι δυνατόν να το ξέχασα; Αφαιρέθηκα. Μακάρι
να θυμηθώ το όνομά του. Θα προσβληθεί όταν ξανασυνα-
ντηθούμε. Αν ξανασυναντηθούμε – που πολύ θα το ήθελα.*

Ο Λέο γύρισε σελίδα. Την επομένη η ευχή της πραγματοποιήθηκε. Η τύχη το 'φερε και ξανασυναντήθηκαν. Του ζήτησε συγγνώμη που είχε ξεχάσει το όνομά του και τον παρακάλεσε να της το θυμίσει. Ισαάκ, της είπε εκείνος. Περιπάτησαν για λίγο μαζί, κουβεντιάζοντας εύθυμα σαν παλιοί φίλοι. Κατά ευτυχή σύμπτωση πήγαιναν προς την ίδια κατεύθυνση. Έφτασαν μπροστά στο ατελιέ της και, με θλίψη, τον αποχαιρέτησε. Σύμφωνα με την καταχώρισή της, μόλις ο Ισαάκ έστριψε στη γωνία και χάθηκε, η Πολίνα έπιασε τον εαυτό της να αδημονεί για την επόμενη συνάντησή τους.

Να είναι έρωτας; Όχι, όχι βέβαια. Ίσως όμως έτσι αρχίζει ο έρωτας.

Έτσι αρχίζει ο έρωτας – κοριτσιόστικτοι συναισθηματισμοί που ταίριαζαν στη φαντασιόπληκτη ιδιοσυγκρασία κάποιας που διατηρεί ένα άκακο ημερολόγιο, αλλά το κρύβει τόσο προσεκτικά, λες και περιέχει δολοπλοκίες και προδοσίες. Πόσο ανόητο και επικίνδυνο πράγμα ταυτόχρονα. Ο Λέο δε χρειαζόταν την εξωτερική περιγραφή αυτού του φιλικού νέου για να καταλάβει ποιος ήταν.

– Ισαάκ;

Ο Γκριγκόρι δίστασε. Αντί να καταφύγει σε κάποιο ψέμα, προτίμησε να το παραδεχτεί:

– Σκέφτηκα ότι μια κουβεντούλα θα βοηθούσε να αξιολογήσω τον χαρακτήρα της.

– Η δουλειά σου ήταν να ερευνήσεις το διαμέρισμά της και να παρακολουθείς τις κινήσεις της. Καμία άμεση επαφή. Μπορεί να κατάλαβε ότι είσαι της MGB. Κι έτσι θα άλλαξε τη συμπεριφορά της για να σε ξεγελάσει.

Ο Γκριγκόρι κούνησε το κεφάλι του απορρίπτοντας την ιδέα:
– Δε με υποψιάστηκε.

Ο Λέο νευρίασε μ' αυτά τα βλακώδη λάθη.

– Αυτό το λες μόνο με βάση τα όσα γράφει εδώ μέσα. Και ποιος μας λέει ότι δεν κατέστρεψε το αρχικό ημερολόγιο αντικαθιστώντας το με τούτα τα παραμύθια, επειδή κατάλαβε ότι την παρακολουθούσαν;

Ακούγοντας το αφεντικό του, όλα τα υπερασπιστικά επιχειρήματα του Γκριγκόρι κατέρρευσαν σαν χάρτινος πύργος. Του ξέφυγε ένας καγχασμός και απάντησε με απίστευτη θρασύτητα:

– Δηλαδή κατασκεύασε ολόκληρο ημερολόγιο για να μας ξεγελάσει; Δε σκέφτεται έτσι αυτή. Δε σκέφτεται σαν εμάς. Αποκλείεται.

Από πού κι ως πού τον διέψευδε ένα στραβάδι, ένας πράκτορας εμφανώς ανεπαρκής στην εκτέλεση των καθηκόντων του; Ο Λέο ήταν άνθρωπος υπομονετικός, πολύ πιο ανεκτικός από άλλους αξιωματούχους, αλλά ο Γκριγκόρι τον είχε φέρει στα όρια του.

– Οι φαινομενικά αθώοι είναι συχνά και αυτοί που πρέπει να παρακολουθούμε στενότερα.

Ο Γκριγκόρι κοίταξε τον Λέο με κάτι σαν οίκτο. Πάντως η απάντηση που έδωσε δεν ταίριαζε με την έκφρασή του:

– Έχεις δίκιο. Δεν έπρεπε να της μιλήσω. Αλλά είναι καλή κοπέλα, είμαι σίγουρος γι' αυτό. Δε βρήκα τίποτε στο διαμέρισμά της, δεν εντόπισα τίποτε στις καθημερινές της δραστηριότητες που να αποδεικνύει πως δεν είναι νομιμόφρων πολίτης. Το ημερολόγιο είναι άκακο. Δε συντρέχει λόγος να προσαχθεί για ανάκριση. Η Πολίνα Πεσκόβα μπορεί να συνεχίσει το καλλιτεχνικό της έργο, στο οποίο διαπρέπει. Προλαβαίνω να ξαναβάλω το ημερολόγιο στη θέση του προτού επιστρέψει. Δε χρειάζεται να μάθει τίποτε για τη συγκεκριμένη έρευνα.

Ο Λέο κοίταξε τη φωτογραφία που ήταν καρφίτωμένη στον φάκελο. Όμορφη κοπέλα. Ο Γκριγκόρι ήταν τσιμπημένος μαζί της. Να τον είχε άραγε γοητεύσει με σκοπό να αποφύγει τις υποψίες;

Μήπως είχε γράψει τα περί έρωτα ξέροντας ότι θα τα διάβαζε ο Γκριγκόρι και θα έσπευδε να την προστατέψει; Ο Λέο έπρεπε να εξετάσει πολύ προσεκτικά την επίμαχη αράδα. Δεν είχε άλλη επιλογή από το να διαβάσει όλο το ημερολόγιο, απ' την αρχή ως το τέλος. Δεν μπορούσε πια να εμπιστευτεί την άποψη του νεαρού. Ο έρωτας είχε θολώσει την κρίση του.

Υπήρχαν πάνω από εκατό γραμμένες σελίδες. Η Πολίνα Πεσκόβα έγγραφε για τη δουλειά και τη ζωή της. Το κείμενο αντικατόπτριζε απόλυτα τον χαρακτήρα της: ύφος παιχνιδιάρικο, διάστικτο με αιφνίδιες παρενθετικές σκέψεις και θαυμαστικά. Πεταγόταν από το ένα θέμα στο άλλο, συχνά αφήνοντας τα περισσότερα μισοτελειωμένα. Δεν υπήρχαν σκέψεις πολιτικού περιεχομένου, ήταν απόλυτα επικεντρωμένη στις καθημερινές ασχολίες της και στη ζωγραφική της. Αφού διάβασε όλο το ημερολόγιο, ο Λέο αναγκάστηκε να παραδεχτεί πως η γυναίκα αυτή είχε κάτι το σαγηνευτικό. Γελούσε συχνά με τα λάθη της, τα οποία κατέγραφε με αφοπλιστική ειλικρίνεια. Η ευθύτητά της ήταν ο λόγος που έκρυβε τόσο προσεκτικά το ημερολόγιό της. Μάλλον απίθανο να το είχε κατασκευάσει για να τους εξαπατήσει. Μ' αυτές τις σκέψεις, ο Λέο έκανε νόημα στον Γκριγκόρι να καθίσει. Ο νέος είχε μείνει όρθιος, σαν να φυλούσε σκοπιά, όση ώρα διάβαζε ο Λέο. Φαινόταν ταραγμένος. Κάθισε στην άκρη της καρέκλας.

– Πες μου, αν είναι αθώα γιατί το είχε κρυμμένο; τον ρώτησε ο Λέο.

Διαισθανόμενος ότι η στάση του Λέο απέναντι στην κοπέλα μάλωνε, ο Γκριγκόρι δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τον ενθουσιασμό του. Μίλησε γρήγορα, προτείνοντας μια πιθανή εξήγηση:

– Ζει με τη μητέρα και τα δυο μικρότερα αδέρφια της. Προφανώς δεν ήθελε να το διαβάσουν. Ίσως φοβόταν πως θα την κορόιδευαν, δεν ξέρω. Μιλάει για έρωτα, υποθέτω λοιπόν πως ντρέπεται γι' αυτές τις σκέψεις της. Δε νομίζω πως είναι κάτι άλλο. Πρέπει να είμαστε σε θέση να καταλαβαίνουμε πότε κάτι δεν είναι σημαντικό.

Η σκέψη του Λέο ταξίδεψε. Φαντάστηκε τον Γκριγκόρι να πλησιάζει την κοπέλα. Πώς γινόταν όμως να ανταποκριθεί με τόση αφέλεια στην προσέγγιση ενός αγνώστου; Γιατί δεν του είπε να την αφήσει ήσυχη; Ήταν μεγάλη απερισκεψία εκ μέρους της να φανεί τόσο φιλική. Έσκυψε προς τον νέο χαμηλώνοντας την ένταση της φωνής του, όχι επειδή φοβήθηκε μήπως τον ακούσουν, αλλά για να του δείξει ότι τώρα δεν του μιλούσε επίσημα, ως αξιωματικός της μυστικής αστυνομίας.

– Τι συνέβη μ’ εσάς τους δυο; Την πλησίασες κι αρχίσατε να μιλάτε; Κι εκείνη...

Σταμάτησε. Δεν ήξερε πώς να τελειώσει τη φράση του. Στο τέλος, κομπιάζοντας, ρώτησε:

– Κι εκείνη ανταποκρίθηκε;

Ο Γκριγκόρι πάσχιζε να καταλάβει αν η ερώτηση είχε γίνει από φίλο ή από ανώτερο αξιωματικό. Όταν κατάλαβε ότι ο Λέο είχε εκφράσει ειλικρινή περιέργεια, απάντησε:

– Πώς αλλιώς μπορείς να γνωριστείς με κάποιον, αν όχι με το να τον πλησιάσεις και να του συστηθείς; Μιλήσαμε για τέχνη. Της είπα πως είχα δει κάποια έργα της – το οποίο είναι αλήθεια. Η κουβέντα επεκτάθηκε σε άλλα θέματα. Ήταν ευχάριστη συνομιλήτρια, πολύ φιλική.

Ο Λέο έδειξε έκπληκτος.

– Δεν υποφιάστηκε τίποτε;

– Τίποτε απολύτως.

– Κακό του κεφαλιού της.

Εκεί που μιλούσαν σαν φίλοι για ζητήματα της καρδιάς, έγιναν και πάλι πράκτορες. Ο Γκριγκόρι χαμήλωσε το κεφάλι.

– Δίκιο έχεις. Κακό του κεφαλιού της.

Δεν ήταν θυμωμένος με τον Λέο. Με τον εαυτό του είχε θυμώσει. Η επαφή του με τη ζωγράφο χτίστηκε πάνω σ’ ένα ψέμα. Τα αισθήματά του στηρίχτηκαν σε απάτη και τεχνάσματα.

Εκπλήσσοντας τον ίδιο του τον εαυτό, ο Λέο πρόσφερε το ημερολόγιο στον Γκριγκόρι.

– Πάρ’ το.

Ο Γκριγκόρι δε σάλεψε, πάσχιζε να καταλάβει τι συνέβαινε. Ο Λέο χαμογέλασε.

– Πάρ’ το. Είναι ελεύθερη να συνεχίσει τη ζωγραφική της. Δε χρειάζεται να το ψάξουμε άλλο.

– Είσαι βέβαιος;

– Δε βρήκα τίποτε το ύποπτο στο ημερολόγιο.

Ο Γκριγκόρι κατάλαβε πως η κοπέλα ήταν πλέον ασφαλής και χαμογέλασε. Άπλωσε το χέρι και πήρε το ημερολόγιο. Τη στιγμή που οι σελίδες γλιστρούσαν από τα χέρια του, ο Λέο αισθάνθηκε κάτι σαν περίγραμμα να του γαργαλάει τα ακροδάχτυλα – δεν ήταν ούτε γράμμα ούτε λέξη, αλλά κάποιο σχήμα που δεν το είχε προσέξει νωρίτερα.

– Για στάσου.

Τράβηξε πίσω το ημερολόγιο, άνοιξε στην επίμαχη σελίδα και περιεργάστηκε την πάνω δεξιά γωνία. Η επιφάνεια ήταν κενή. Όταν άγγιξε όμως την πίσω πλευρά, ένιωσε το αποτύπωμα των γραμμών. Κάτι είχε σβηστεί.

Πήρε ένα μολύβι και βάλθηκε να μαυρίζει το χαρτί σ’ εκείνο το σημείο, αποκαλύπτοντας το ίχνος ενός σκίτσου στο μέγεθος του αντίχειρά του. Ήταν μια γυναίκα που στεκόταν σ’ ένα βάθρο κρατώντας μια δάδα – ένα άγαλμα. Ο Λέο το κοιτούσε ανέκφραστος, ώσπου κατάλαβε τι ήταν. Ήταν ένα αμερικανικό μνημείο, το Άγαλμα της Ελευθερίας.

Ο Γκριγκόρι διέκοψε τη σιωπή τραυλίζοντας:

– Ζωγράφος είναι. Όπου βρει σχεδιάζει.

– Και γιατί είναι σβησμένο;

Ο Γκριγκόρι δαγκώθηκε.

– Παραποίησες τα στοιχεία;

Τώρα στη φωνή του Γκριγκόρι διακρινόταν πανικός:

– Την πρώτη μέρα που παρουσιάστηκα στην MGB, μου είπαν μια ιστορία για τη Φότιεβα, τη γραμματέα του Λένιν. Η γυναίκα αυτή ισχυρίστηκε ότι ο Λένιν ρώτησε τον αρχηγό ασφαλείας, τον Φέλιξ Ντζερζίνσκι, πόσους αντεπαναστάτες είχε συλλάβει. Ο Ντζερζίνσκι τού έδωσε ένα κομμάτι χαρτί που έγγραφε χίλιους

πεντακόσιους. Ο Λένιν σχεδίασε έναν σταυρό πάνω στο χαρτί και του το έδωσε πίσω. Σύμφωνα με τη γραμματέα του, ο Λένιν χρησιμοποιούσε το σημάδι του σταυρού για να δείξει ότι είχε διαβάσει τα έγγραφα. Ο Ντζερζίνσκι παρανόησε και τους εκτέλεσε όλους. Γι' αυτό έσβησα το σκίτσο. Μπορεί να παρερμηνευόταν.

Ο Λέο βρήκε την ιστορία του νεαρού εντελώς άσχετη. Αρκετά είχε ανεχτεί.

– Ο Ντζερζίνσκι ήταν ο ιδρυτής της υπηρεσίας μας. Είναι γελοίο να συγκρίνεις τη δική σου βλακεία μ' εκείνο το ατυχές συμβάν. Εμείς δεν έχουμε την πολυτέλεια της ερμηνείας. Δεν είμαστε δικαστές. Δεν αποφασίζουμε ποια στοιχεία θα παρουσιάσουμε και ποια θα καταστρέψουμε. Αν είναι αθώα, όπως ισχυρίζεσαι, αυτό θα κριθεί κατά τη διάρκεια της ανάκρισης. Στην άκριτη απόπειρά σου να την προστατέψεις, ενοχοποίησες τον ίδιο σου τον εαυτό.

– Είναι καλός άνθρωπος, Λέο.

– Έχεις ξεμυαλιστεί μαζί της. Η κρίση σου θόλωσε.

Ο Λέο μίλησε με φωνή τραχιά και σκληρή. Το κατάλαβε και μαλάκωσε τον τόνο του:

– Εφόσον το στοιχείο είναι άθικτο, δε βλέπω τον λόγο να κοινοποιήσω το λάθος σου, ένα λάθος που το δίχως άλλο θα έβαζε τέλος στην καριέρα σου. Να συντάξεις την αναφορά σου, να χαρακτηρίσεις το σκίτσο ως αποδεικτικό στοιχείο και ν' αφήσεις τους πιο έμπειρους από εμάς να αποφασίσουν.

Έκανε σύντομη παύση.

– Και, Γκριγκόρι, είναι η τελευταία φορά που σώζω το τομάρι σου.

ΣΤΟ ΒΑΓΟΝΙ ΤΟΥ ΤΡΑΜ ΓΕΦΥΡΑ ΜΟΣΚΒΟΡΙΕΤΣΚΙ

Την ίδια ημέρα

Ο ΛΕΟ ΘΟΛΩΣΕ το παράθυρο με το χνότο του. Όπως τα μικρά παιδιά, έφερε το δάχτυλο στο χνοτισμένο τζάμι και, μηχανικά, σχημάτισε το περίγραμμα του Αγάλματος της Ελευθερίας – μια αδέξια παραλλαγή του σκίτσου που είχε δει νωρίτερα. Το έσβησε βιαστικά με τη μανσέτα του σακακιού του και κοίταξε γύρω του. Δεν πρέπει να το αναγνώρισε κανείς εκτός από τον ίδιο, χωρία που το τραμ ήταν σχεδόν άδειο. Υπήρχε μόνο ένας ακόμη επιβάτης, ένας άντρας που καθόταν στις μπροστινές θέσεις, κουκουλωμένος τόσο σφιχτά μέσα στα χοντρά του ρούχα, ώστε δε φαινόταν παρά μονάχα τα μάτια του. Αφού βεβαιώθηκε ο Λέο πως κανείς δεν είχε δει το σκίτσο του, είπε μέσα του πως δεν υπήρχε λόγος ανησυχίας. Πάντα προσεκτικός σε όλα του, δεν μπορούσε να πιστέψει ότι παρασύρθηκε σε ένα τόσο επικίνδυνο ατόπημα. Τελευταία το είχε παρακάνει με τις μεταμεσονύκτιες συλλήψεις, ενώ, ακόμη κι όταν δεν εργαζόταν, δυσκολευόταν να κοιμηθεί.

Εκτός από νωρίς το πρωί και αργά τη νύχτα, τα βαγόνια του τραμ ήταν συνήθως πηχτρα στον κόσμο. Διακοσμημένα με τη χαρακτηριστική παχιά οριζόντια ρίγα στη μέση του αμαξώματος, διέσχιζαν με θόρυβο την πόλη σαν γιγάντιες καραμέλες. Δεν ήταν λίγες οι φορές που ο Λέο αναγκαζόταν να επιβιβάζεται σπρώχνοντας και σκουντώντας. Υπήρχαν θέσεις για πενήντα κα-

θήμενους, αλλά οι επιβάτες ήταν συνήθως διπλάσιοι και διαγκωνίζονταν στον στενό διάδρομο για ένα κάθισμα. Απόψε ο Λέο προτιμούσε χίλιες φορές να γινόταν πατείς με πατώ σε· αγκώνες να του ζουλάνε τα πλευρά και άνθρωποι να περνούν μπροστά του με σπρωξίες, αντί να έχει την πολυτέλεια των άδειων θέσεων και το προνόμιο να επιστρέφει σε ένα άδειο σπίτι – ένα διαμέρισμα κατάδικό του, άλλο ένα από τα «τυχερά» του επαγγέλματος. Η κοινωνική θέση ενός ανθρώπου είχε φτάσει να καθορίζεται από το πόσος άδειος χώρος τού αναλογούσε. Σύντομα θα του έδιναν δικό του αυτοκίνητο, μεγαλύτερο σπίτι, ίσως ακόμη και μια ντάτσα στην εξοχή. Όσο περισσότερος ο χώρος, τόσο λιγότερη η επαφή με τους ανθρώπους που του ανέθεταν να παρακολουθεί.

Στη σκέψη του ήρθαν τα λόγια του ημερολογίου:

Έτσι αρχίζει ο έρωτας

Δεν είχε ερωτευτεί ποτέ, όχι τουλάχιστον με τον τρόπο που περιέγραφε το ημερολόγιο – να σε κυριεύει έξαψη στην προοπτική ότι θα ξανάβλεπες τον άλλο, να βυθίζεσαι στη θλίψη μόλις τον αποχωριζόσουν. Ο Γκριγκόρι έπαιξε τη ζωή του κορόνα γράμματα για μια γυναίκα που καλά καλά δε γνώριζε. Αν αυτό δεν ήταν έρωτας, τότε τι ήταν; Ο έρωτας φαίνεται πως είναι συνώνυμο της αποκοτιάς. Ο Λέο είχε παίξει τη ζωή του κορόνα γράμματα για την πατρίδα ουκ ολίγες φορές. Είχε επιδείξει ανυπέροβλητη γενναιότητα και αφοσίωση. Αν ο έρωτας ήταν θυσία, τότε μοναδικός αληθινός του έρωτας ήταν το κράτος. Και το κράτος τού το είχε ανταποδώσει, σαν χαϊδεμένο γιο τον είχε ανταμείψει με προνόμια και εξουσίες. Θα ήταν αχάριστος, ακόμη και επαίσχυντος, αν του περνούσε καν από το μυαλό η σκέψη πως μια τέτοια αγάπη δεν ήταν αρκετή.

Έβαλε τα χέρια ανάμεσα στους μηρούς πασχίζοντας να ζεσταθεί. Μάταια. Τουρτούριζε από το κρύο. Οι σόλες του πλατσούρισαν στις λιμνούλες του λιωμένου χιονιού που είχαν σχηματιστεί

στο χαλύβδινο δάπεδο του βαγονιού. Ένιωθε ένα βάρος στο στήθος, σαν να είχε γρίπη, με μοναδικά όμως συμπτώματα ένα αίσθημα κόπωσης και μια θολούρα στο κεφάλι. Ήθελε να γείρει στο παράθυρο, να κλείσει τα μάτια και να κοιμηθεί. Το τζάμι ήταν παγωμένο. Σκούπισε το φρέσκο σημάδι που είχε αφήσει το χνότο του και κοίταξε έξω. Το τραμ διέσχισε τη γέφυρα και πέρασε μπροστά από χιονοσκεπαστους δρόμους. Το χιόνι έπεφτε πυκνό, χοντρές νιφάδες κολλούσαν στο παράθυρο.

Το τραμ επιβράδυνε και σταμάτησε. Οι πίσω και οι μπροστινές πόρτες άνοιξαν με κρότο, αφήνοντας να εισβάλει ένα κύμα χιονιού. Ο οδηγός στράφηκε στην ανοιχτή πόρτα και φώναξε:

– Άντε, γρήγορα. Τι περιμένεις;

Μια φωνή αποκρίθηκε:

– Να τινάξω το χιόνι από τις μπότες μου!

– Μέχρι να τινάξεις εσύ τις μπότες σου, θα φύγει όλη η ζέστη.

Μπες τώρα, αλλιώς κλείνω την πόρτα!

Η επιβάτιδα ανέβηκε· ήταν μια γυναίκα που κουβαλούσε μια μεγάλη τσάντα και οι μπότες της ήταν καλυμμένες με μάζες χιονιού. Καθώς η πόρτα έκλεινε πίσω της, γύρισε στον οδηγό και είπε με ύφος επιτιμητικό:

– Δεν κάνει δα και τόση ζέστη εδώ μέσα.

Ο οδηγός έδειξε έξω με το χέρι.

– Προτιμάς να περπατήσεις μήπως;

Η γυναίκα χαμογέλασε διαλύοντας μεμιάς την ένταση. Αφοπλισμένος από τη γοητεία της, ο στρυφνός οδηγός χαμογέλασε κι αυτός.

Η γυναίκα έριξε μια διερευνητική ματιά στο βαγόνι και το βλέμμα της διασταυρώθηκε με του Λέο. Την αναγνώρισε. Έμεναν στην ίδια γειτονιά. Την έλεγαν Λένα. Την έβλεπε συχνά. Στην πραγματικότητα του είχε κεντρίσει την προσοχή ακριβώς επειδή φερόταν σαν να ήθελε να περνάει απαρατήρητη. Φορούσε ρούχα αδιάφορα, όπως οι περισσότερες γυναίκες, αλλά η ίδια κάθε άλλο παρά αδιάφορη ήταν. Η επιθυμία της για ανωνυμία κοντραριζόταν με την ομορφιά της και, ακόμη κι αν η δουλειά του Λέο δεν

ήταν να παρατηρεί τους άλλους, αυτή τη γυναίκα σίγουρα θα την είχε προσέξει.

Πριν από μία περίπου εβδομάδα την είχε δει στο μετρό. Είχαν σταθεί πολύ κοντά ο ένας στον άλλο, τόσο που σκέφτηκε πως θα ήταν αγένεια να μην τη χαιρετήσει. Αφού είχαν ιδωθεί τόσες και τόσες φορές μέχρι τότε, η στοιχειώδης ευγένεια αν μη τι άλλο το απαιτούσε. Ήταν τόσο το άγχος του, ώστε χρειάστηκε κάμποσα λεπτά μέχρι να βρει το θάρρος να της μιλήσει. Όταν το αποφάσισε, εκείνη ετοιμαζόταν να κατέβει και ο Λέο σηκώθηκε κι αυτός σπασμωδικά, παρόλο που δεν ήταν η στάση του – μια ενέργεια παρορμητική, εντελώς έξω από τον χαρακτήρα του. Καθώς η κοπέλα κατευθυνόταν προς την έξοδο του σταθμού, άπλωσε το χέρι και την άγγιξε στον ώμο. Γύρισε απότομα, με τα μεγάλα καστανά της μάτια διάπλατα, έτοιμα να αντιμετωπίσουν έναν κίνδυνο. Τη ρώτησε πώς τη λένε. Τον ζύγισε με ένα της βλέμμα και, ρίχνοντας παράλληλα λοξές ματιές στους επιβάτες που περνούσαν από δίπλα τους, του απάντησε Λένα. Με μια πρόχειρη δικαιολογία που σκαρφίστηκε, του είπε πως βιαζόταν και την ίδια στιγμή εξαφανίστηκε. Δεν υπήρξε η παραμικρή ενθάρρυνση εκ μέρους της, ούτε όμως και η παραμικρή αγένεια. Ο Λέο δεν τόλμησε να την ακολουθήσει. Απέμεινε σαν υπνωτισμένος στην αποβάθρα περιμένοντας τον επόμενο συρμό. Η πρωτοβουλία τού είχε κοστίσει ακριβά. Εκείνο το πρωί έφτασε με καθυστέρηση στη δουλειά, κάτι που δεν είχε ξανακάνει ως τότε. Μόνη του παρηγοριά η σκέψη πως είχε επιτέλους καταφέρει να μάθει το όνομά της.

Σήμερα ήταν η πρώτη φορά που την έβλεπε ύστερα από εκείνη την αμήχανη πρώτη γνωριμία. Γεμάτος υπερένταση την παρατηρούσε να προχωράει στον διάδρομο και ευχήθηκε να καθίσει δίπλα του. Απόλυτα συγχρονισμένη στο λίκνισμα του τραμ, τον προσπέρασε χωρίς να πει λέξη. Μήπως δεν τον είχε αναγνωρίσει; Ο Λέο κοίταξε διακριτικά πίσω του. Η κοπέλα κάθισε σε μια θέση στο πίσω μέρος του βαγονιού. Βόλεψε την τσάντα πάνω στα πόδια της και στύλωσε το βλέμμα στο χιόνι που έπεφτε

έξω. Περιττό να βαυκαλίζεται: φυσικά και τον είχε θυμηθεί· το κατάλαβε από τον επιτηδευμένο τρόπο με τον οποίο τον αγνόησε. Ένωσε πληγωμένος με την απόσταση που είχε βάλει ανάμεσά τους· κάθε εκατοστό και μια επιβεβαίωση της αντιπάθειάς της. Αν ήθελε να πιάσουν κουβέντα, θα είχε καθίσει πιο κοντά του. Και πάλι όμως, ήταν ένα αυθαίρετο συμπέρασμα. Αυτός έπρεπε να πάρει την πρωτοβουλία και να την πλησιάσει. Ήξερε το όνομά της. Ήταν γνωστοί. Δε θα ήταν δα και τόσο ανάρμοστο αν της έπιανε την κουβέντα για δεύτερη φορά. Όσο περνούσε η ώρα, τόσο πιο δύσκολο γινόταν. Κι αν η κουβέντα έπεφτε στο κενό, το πολύ πολύ να έχανε λίγη υπερηφάνεια. Την άντεχε μια τέτοια απώλεια, σκέφτηκε εύθυμα. Και σε τελευταία ανάλυση παραήταν ψωροπερήφανος.

Σηκώθηκε κάπως άγαρμπα και κατευθύνθηκε προς το μέρος της με αέρα δήθεν αυτοπεποίθησης. Βολεύτηκε στο κάθισμα ακριβώς μπροστά της και γύρισε προς τα πίσω.

– Με λένε Λέο. Γνωριστήκαμε τις προάλλες.

Άργησε τόσο πολύ να απαντήσει, ώστε ο Λέο αναρωτήθηκε μήπως είχε αποφασίσει να τον αγνοήσει.

– Ναι, σε θυμάμαι.

Μόλις τώρα συνειδητοποιούσε πως δεν είχε ιδέα πώς να ανοίξει τη συζήτηση. Αμήχανος, αυτοσχεδιάζοντας όπως όπως, σχολίασε:

– Άκουσα που είπες στον οδηγό ότι δεν κάνει πολλή ζέστη εδώ μέσα. Ακριβώς το ίδιο σκεφτόμουν κι εγώ· ψόφο κάνει.

Έγινε κατακόκκινος με την ανοησία της παρατήρησής του και μετάνιωσε πικρά που δεν είχε από πριν ετοιμάσει κάτι ενδιαφέρον να πει.

Με το βλέμμα καρφωμένο στο παλτό του Λέο, η κοπέλα μίλησε:

– Ψόφο; Ε όχι και ψόφο, με τόσο ζεστό παλτό που φοράς!

Η ιδιότητα του πράκτορα εξασφάλιζε στον Λέο πρόσβαση σε μια μεγάλη γκάμα από ακριβά πανωφόρια, χειροποίητες μπότες, ζεστά γούνινα καπέλα. Το παλτό συμβόλιζε το κύρος του.

Επειδή όμως δεν ήθελε να αποκαλύψει ότι δούλευε στη μυστική αστυνομία, προτίμησε ένα μικρό ψέμα:

– Ήταν δώρο του πατέρα μου. Δεν έχω ιδέα από πού το αγόρασε.

Και αμέσως άλλαξε θέμα:

– Σε βλέπω αρκετά συχνά. Αναρωτιόμουν αν μένουμε κοντά.

– Δεν αποκλείεται.

Ο Λέο τα έχασε προς στιγμήν με την απάντηση. Προφανώς η Λένα δεν ήθελε να του αποκαλύψει πού έμενε. Τέτοιου είδους προφυλάξεις δεν ήταν ασυνήθιστο φαινόμενο. Καλά θα έκανε να μην το παίρνει προσωπικά. Άλλωστε αυτός το καταλάβαινε καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο. Για την ακρίβεια, του άρεσε η αντίδρασή της. Ήταν τετραπέρατη, και αυτό την έκανε ακόμη πιο γοητευτική.

Το βλέμμα του στυλώθηκε στην τσάντα της, που ήταν γεμάτη βιβλία και τετράδια – σχολικά τετράδια. Θέλοντας να διαλύσει τη βαριά ατμόσφαιρα υιοθέτησε πιο φιλικό ύφος, άπλωσε το χέρι και πήρε ένα βιβλίο.

– Δασκάλα είσαι;

Ο Λέο διάβασε το εξώφυλλο του βιβλίου. Η Λένα ανακάθισε.

– Ναι.

– Τι διδάσκεις;

– Διδάσκω..., η φωνή της βγήκε ελαφρά σπασμένη.

Έχασε τον ειρμό της και, αγγίζοντας το μέτωπό της, συνέχισε:

– Διδάσκω Αγωγή του Πολίτη. Με συγχωρείς, είμαι κουρασμένη.

Ήταν ξεκάθαρη. Ήθελε να την αφήσει στην ησυχία της. Πάσχιζε να διατηρήσει την ευγένειά της. Της έδωσε πίσω το βιβλίο.

– Εμένα με συγχωρείς. Δεν ήθελα να σ' ενοχλήσω.

Ο Λέο σηκώθηκε και με βήμα ασταθές, λες και το τραμ είχε πέσει σε φουρτούνα, προχώρησε προς το κάθισμά του κρατώντας σφιχτά την μπάρα για να μην πέσει. Η ταπείνωση είχε ρουφήξει το αίμα από τις φλέβες του κι έκανε την καρδιά του να

χτυπάει δυνατά – κάθε σπιθαμή του κορμιού του καιγόταν. Απέμεινε αρκετά λεπτά ακίνητος στη θέση του, με το σαγόνι σφιγμένο, το βλέμμα καρφωμένο έξω από το παράθυρο και την ανάμνηση της ευγενικής της απόρριψης να χτυπά στα μηνίγγια του, ώσπου συνειδητοποίησε ότι έσφιγγε τόσο πολύ τα χέρια, ώστε τα νύχια του είχαν σχηματίσει κατακόκκινα βαθουλώματα στις παλάμες του.